

גליון תתקמא • ערש"ק פרשת תצא

• שנת העשרים •

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

—•••••
"זכר עמלק" – בעלי חיים דווקא?

—•••••
מהות הקידושין שבין יהודי לה'

—•••••
בדין בל תחסום

—•••••
'דוממות הא-ר' קודמת ל'שפלות האדם'!

—•••••
אור
החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מאיר יעקב זילברשטרומ, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

פתיחה

בעזרה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'אקראת שבת' (גיליון תקמ"א) היו"ל לפרשת תצא, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וזוק"פ"ה נבנ"ג זי"ע.

◇ ◇ ◇

המדור 'מקרא אני דורש' עוסק בשיטת רש"י שהמצווה למחות את זכר עמלק חלה גם על בהמותיהם, אך לא על שאר נכסיהם, ויבאר שיטת רש"י מול שיטות רבנו בחיי והחינין ועוד, ומה שיש לברר בסוגי' זו מצוי' ה' לשאלו על ידי שמואל "לך והכיתה את עמלק".

במדור 'יינה של תורה' יבואר עומק עניין קידושי בני ישראל להשי"ת, אשר מכך נובע מנהג בני ישראל לקדש בכסף דווקא.

במדור 'חידושי סוגיות' הדרן על שלחן ערוך אדמו"ר הזקן שמסיים את השו"ע בדין כל תחסום (שבפרשתנו), ומבאר שבא בזה לבאר ענין כללי בכל מצוות התורה, ע"פ יסוד הרמב"ם שכל אחד מישראל רוצה לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, שעפ"ז יתבאר דין בגדר אינו מתכוון באיסורי ולאידך הא ד"א שמצוות אין צריכות כוונה.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החפירות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמש יובוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמינות הדברים.

תוכן עניינים

ב. מקרא אני דורש

זכר עמלק – בעלי חיים חווקא?

למחות זכר עמלק – האם זה כולל בני אדם דווקא, או גם בעלי חיים? / מדוע הותר למרדכי לקבל את "בית המן", הרי ה' מורעו של עמלק? / איך אפשר למחות "זכר עמלק", כאשר יש ציווי בתורה "וזכרו" – "אשר עשה לך עמלק"?

(ע"פ לקוטי שיחת חיד' עמ' 86 ואילך)

ה. פנינים

"ולא תשים דמים בכיבך" – מצות לא תעשה בפני עצמה

(ע"פ לקוטי שיחת חיד' עמ' 385, הב"ס עמ' 444)

בין "ריב" ל"דבר" (ע"פ לקוטי שיחת חיד' עמ' 153 ואילך)

ו. יינה של תורה

קידושי כסף בין ישראל לקוב"ה

הכסף פועל את הקידושין או הקידושין מקנים את הכסף? / מהו כסף הקידושין שבין כנסת ישראל להקב"ה? / האם אפשר לאהוב את ה' לפני שפורשים מהתאוות? / ואיך מתקדשים להקב"ה? – ביאור במהות הקידושין שבין יהודי להקב"ה, לאור שתי ההגדרות ההלכתיות בקידושי כסף

(ע"פ לקוטי שיחת חיד' עמ' 215 ואילך)

ט. פנינים

מלחמת היצר – מלחמת הרשות? (ע"פ לקוטי שיחת חיד' עמ' 84 ואילך)

בין "עטוי של נחש" ל"על עיני" (ע"פ לקוטי שיחת חיד' עמ' 182 ואילך)

י. חידושי סוגיות

בדין כל תחסום – והדרן על שו"ע אדמו"ר הזקן

יקשה היאך פטור כאן מדין אינו מתכוין הא הוי פסיק רישא / יחדש דדין פסיק רישא הוא רק כשהפעולה המוחייבת ע"י מעשיו היא הפעולה האסורה, משא"כ בנדר"ד שהדישה עצמה היתר גמור היא / מבאר מה שסיים רבינו שולחנו בהך דינא להשמיענו גדר כללי אמאי באיסורי אמרינן דאינו מתכוין פטור ובמצוות איכא סברא דאין מצוות צריכות כוונה

(ספר פניני מנחם ח"ג סי' כו – ע"פ לקוטי שיחת חיד' עמ' 1123 ואילך)

יג. תורת חיים

"רוממות הא-ל" קודמת ל"שפלות האדם"!

יד. דרכי החסידות

"להיות חסיד זה לאכול חביתית?..."

טז. שיחות קודש

"דיברה תורה כנגד יצר הרע" – הלימוד להעבודה בחודש אלול

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. ◊ 6084000 #BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:

טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

זכר עמלק – בעלי חיים דווקא?

למחות זכר עמלק – האם זה כולל בני אדם דווקא, או גם בעלי חיים? / מדוע הותר למרדכי לקבל את "בית המן", הרי ה' מורעו של עמלק? / איך אפשר למחות "זכר עמלק", כאשר יש ציווי בתורה "זכור" – "אשר עשה לך עמלק"?

בסיום פרשתנו באה המצוה למחות את זכר עמלק: "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים".

ובפירוש מצוה זו, כתב רבינו בחיי (ס"פ בשלח) ש"השלל הכל יהי' אסור בהנאה" – כלומר: לא זו בלבד שיש למחות את האנשים שמזרע עמלק, אלא גם הממוץ של עמלק אסור הוא. ומביא לכך ראי' מהכתוב במגילת אסתר (ט, י) "ובבזה לא שלחו את ידם" – ש"נזהר מרדכי... שלא ליהנות משלל המן שהי' מזרע עמלק... לפי שהתורה הזהירה בכך: תמחה את זכר עמלק".

אמנם, במגילת אסתר שם פירש רש"י: "שלא יתן המלך עין צרה בממוץ". ועולה מדבריו, שכל הטעם שלא שלחו ידם בביוזה הוא מטעם צדדי – כדי שאחשוורוש לא יחשוב שמלחמתם היתה בשביל הממוץ ותהי' עינו צרה בהם, ולא שיש איסור בזה.

ואדרבה, יש להוכיח ממגילת אסתר שיותר ליהנות מממוץ עמלק – שהרי מקרא מפורש הוא (ח), ז), אשר אחשוורוש אמר "הנה בית המן נתתי לאסתר".

[ואמנם האחרונים דחו ראי' זו (מהר"י פערלא בשהמ"צ רס"ג ח"א ע' 523) בכמה אופנים, ואחד מהם: אחשוורוש קנה את כל נכסי המן, וממילא "טהרו" הנכסים ושוב לא נחשבו כממוץ עמלק; וע"ד שמצינו (גיטין לח, א. פרש"י חוקת כא, כו) אשר "עמוץ ומואב טהרו בסיחון", כלומר: סיחון כבש חלק מארץ עמוץ ומואב (שנאסר על ישראל לקחת מארצם) ועי"ז הותר לישראל לקחת חלק זה.

אך מובן שאין כן פשוט הכתוב אשר אומר להדיא: "הנה בית המן נתתי לאסתר", היינו, שבעת הנתינה לאסתר עדיין מיוחס הבית להמן (ועד"ז שאר האופנים שכתב שם אינם לפי הפשט, וכגון שהמן לא הי' מזרע עמלק כו)].

ב. ואכן, בספר החינוך כתב בפירוש מצוה זו (מצוה תרד): "שנצטוונו למחות זרעו של עמלק ולאבד זכרו מן העולם זכר ונקבה גדול וקטן, ועל זה נאמר 'תמחה את זכר עמלק' – שבכלל 'זכר' הוא הכל... ועובר על זה ובא לידו אחד מזרע עמלק ויש סיפק בידו להורגו ולא הרגו – ביטל עשה זה".

לקראת שבת

ג

ומבואר מדבריו – וכן עולה מדברי הרמב"ם (הל' מלכים פ"ו ה"ד) – שכל המצוה היא במחייבת המין האנושי שמזרע עמלק ותו לא.

אמנם גם שיטה זו קשה היא, שהרי מפורש בספר שמואל (שמואל-א טו, ג) – ציווי ה' לשאול המלך: "לך והכיתה את עמלק. . והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור", הרי שבכלל המצוה להמית גם בעלי החיים השייכים לעמלק!

וב"מנחת חינוך" כתב: "ממעשה דשאול אין ראוי, דהקב"ה צוה לו אז על ידי שמואל, אבל להיות מצוה לדורות לא שמענו". והיינו, שהיתה אז הוראת שעה בלבד. וכן עולה מדבריו רש"י על אתר (בס' שמואל), שפירש "שהיו בעלי כשפים ומשנין עצמן ודומין לבהמה" – ומבואר מדבריו, שאין מצוה עצמית בהריגת בעלי החיים של עמלק, ומה שנצטווה אז ה' רק מכיון שהיו האנשים שמזרע עמלק מתחפשים לבעלי חיים.

ג. ברם רש"י בפרשתנו לא ס"ל כן, אלא שאכן יש מצוה לדורות למחות גם את בעלי החיים של עמלק. וז"ל:

"תמחה את זכר עמלק – מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה; שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה, לומר בהמה זו משל עמלק היתה".

והיינו, כי אף שבפירושו על ה"נך למד רש"י שהציווי להרוג בעלי החיים של עמלק ה' מטעם צדדי, הרי סוף סוף אין זה "פשוטם" של כתובים אלו נראה פירוש מהר"י קרא שם: "מגמל ועד חמור – לקיים 'תמחה את זכר עמלק' .. ומדרש: שהיו משנין עצמן לדמות בהמה כו"ן, ולכן בפירושו על התורה – שבו רש"י מדייק עוד יותר שיהי' לפי הפשט דוקא – מפרש שאכן יש בזה מצוה עצמית מכיון שעל ידם נזכר "זכר עמלק".

[ליתר ביאור: פירוש רש"י על התורה מיועד הוא לתלמיד צעיר ביותר שרק התחיל ללמוד מקרא, ולכן מדייק הוא לפרש "פשוטו של מקרא" ממש, כפי המתאים לתלמיד בגיל זה; אמנם פירוש רש"י על ה"נך מיועד הוא לתלמיד מבוגר יותר (שהרי קודם לומדים כל התורה ורק אחר כך נ"ך) – והוא שייך יותר להבין גם מה שאינו ממש לפי הפשט].

ויש להבין הסברא בזה – מה ההבדל בין בעלי חיים של עמלק, שאותם יש מצוה להשמיר, לבין שאר נכסיו שמתור ליהנות מהם (וכנ"ל ס"א בענין "בית המן נתתי לאסתר")? הרי כשם שעל ה"שור" יאמרו "בהמה זו משל עמלק היתה" – כן יאמרו על הבית "בית זה של עמלק הו"ו!"

ד. וביאור הענין:

בבעל-חיים אי אפשר לעשות שינוי גמור, שלא יהי' ניכר כלל מציאותו הקודמת, או שינוי שאינו חוזר ברייתו; ובפרט שאסור לצער בעלי חיים, ואם כן אי אפשר לעשות בו שינוי המצער.

ומעתה מובן, שגם כאשר תצא הבהמה לרשות בעלים חדשים, הרי מאחר שאין שייך בה שינוי גמור נשאר עלי' רושם של בעלי' הראשונים, ובטבע האדם להיזכר על ידה שמם של הבעלים הקודמים.

לקראת שבת

ובנדוד – כאשר לוקחים בהמת עמלק ומעבירים אותה לרשות ישראל, הרי מכיון שאי אפשר לשנותה שינוי גמור מצורה הקודם, ימשיכו לומר עליה "זו משל עמלק היתה", ובכך נשאר "זכר עמלק".

אולם נכסים אחרים, שאפשר לשנותם שינוי גמור באופן שישתכח מהם שם הבעלים הראשונים – אין הכרח למחותם, כי:

ראשית כל, אפשר למחות את "זכר עמלק" שבהם על ידי שיגעשו בהם שינוי באופן שלא יזכירו נכסים אלו שם עמלק.

ויתירה מזו י"ל, שבנכסים אחרים, שאין בהם רוח חיים – אין בטבע האדם לומר עליהם אחר כך "זו של פלוני היתה", כי אין מציאותם קיימת עד כדי כך שיקרא עליהם שם הבעלים הראשונים לעולם, בהיותם דברים המתחלפים ומשתנים כל הזמן.

כלומר: אף אם לא עשו בהם בפועל שינוי, הרי מכיון שיש אפשרות לשנותם, לכן אין בטבע האדם להיזכר על ידי החפץ מבעליו הראשונים.

[ולהעיר מהכלל שמצינו בהלכה אשר "כל העומד .. כזרוק דמי" (פסחים יג, ב); "כשרוף דמי" (מנחות קב, ב), ועד"ז בכמה ענינים. אף דב"כ כל העומד" מדובר במקום אשר בודאי תיעשה בדבר פעולת ה"זריקה" או ה"שריפה" וכיו"ב, משא"כ בכאן, אשר מדובר בדבר שיכול להשתנות, ואינו וודאי שישתנה. ואכמ"ל].

וזהו שלא נצטוו למחות כל נכסי עמלק, כי דוקא בעלי חיים הם המזכירים את עמלק לעולם ולכן בהכרח למחותם ולאבדם לגמרי, משא"כ בנכסים אחרים. ודו"ק.

ה. ועדיין יש קושי בכללות הענין, והוא – כיצד אפשר לומר שיש קפידא למחות כל דבר המזכיר את עמלק, ולכן יש מצוה אפילו בהשמדת בעלי החיים ששמו של עמלק נקרא עליהם, בשעה שהתורה גופא "מזכירה" את זכר עמלק על ידי שהכניסה את שמו ופעולותיו בתורה הנצחית ואף נצטוונו "זכור את אשר עשה לך עמלק"!

[וראה מנחת חינוך מצוה תרג: "ואפשר אף בביאת משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל .. מכל מקום הזכירה יהי תמיד מצות עשה" (וצ"ע שכותב זה בדרך אפשר, והרי לכאורה הוא דבר וודאי – עיין סה"צ להרמב"ם מ"ע קפז)].

ועל כרחך צריך לחלק בין זכירת עמלק לשם זכירה – שהיא אסורה, לבין זכירת עמלק לשם מחייתו – שהיא מצוה.

כלומר: כשאדם משאיר חי אדם מזרע עמלק או בעל חיים שנקרא שם עמלק עליו – יש בזה איסור כי משאיר "זכר" חיובי לעמלק; אולם כשהתורה כותבת "זכר עמלק" – יש בזה מצוה, כי כל מטרת הזכירה היא להדגיש ש"עליו". ומודגש במנהג ישראל שכותבים מלכתחילה שמו של עמלק על עצים ואבנים (ראה בית יוסף אורח חיים סי' תרצ) – כי כתיבה זו היא על מנת למחוק שמו לאחר מכן.

ויש להאריך בזה, ואכ"מ.

"ולא תשים דמים בביתך" – מצות לא תעשה בפני עצמה

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לנגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנפול ממנו עשה מעקה, מברך בשנת עשיר אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות מעקה (כב, ח. רמב"ם הלכות ברכות פ"א ה"ח)

צריך ביאור, דלכאורה הרמב"ם סותר דברי עצמו (שם ה"ד): "דברים שהם משום סכנה אין מברכים עליהם", והרי חיוב מעקה הוא משום סכנה, כמו"ש "ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים גו".

הביאור בזה:

לשיטת הרמב"ם, "ולא תשים דמים גו" אינו נתנית טעם על חיוב עשית מעקה, אלא ציווי בפני עצמו. וכדמוכח מזה שמנאו הרמב"ם במנין מצוות לא תעשה, אף שטעמי המצות לא מנה בחשבון תרי"ג, כמו"ש הרמב"ם בספר המצוות בשורש החמישי.

והכרחו של הרמב"ם לזה - מדברי הספרי (ע"ה): "ועשית מעקה כו' מצות עשה. לא תשים כו' מצות לא תעשה".

ונפק"מ, שאם במקום עשיית מעקה עשה כבש לגג וכיו"ב - קיים מצות ל"ת וביטל מ"ע.

בין "ריב" ל"דבר"

כי יהי ריב בין אנשים ונשו אל המשפט ושפטום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע כי יהי ריב - סופם להיות נגשים אל המשפט, אמור מעתה אין שלום יוצא מתוך מריבה (כה, א. א. רש"י)

הקשו המפרשים: מהו החסרון בזה ש"סופם להיות נגשים אל המשפט", והרי "אדרבא הגשה

אל המשפט היא סיבת השלום" (משכיל לדוד כאן ועוד), ומקרא מלא דבר הכתוב "ושפטו את העם גו' וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום" (יתרו יח, כב-כג)? ותירצו באופנים שונים.

ויש לתרץ:

סכסוך בין שני אנשים המובא בפני ב"ד נקרא בכתוב בכ"מ בשם "דבר" (ראה יתרו יח, טז. משפטים כד, יד. ועוד), משא"כ לשון "ריב" מורה על מריבה שאינה מובאת למשפט (ראה לך יג, ז. תולדות כו, כ. משפטים כא, יח, ועוד. וראה בארוכה מלבי"ם כאן על החילוק בין "דבר" ל"ריב"). והוקשה לרש"י, דלפ"ז גם כאן הול"ל "כי יהי דבר בין אנשים", שהרי נגשים הם למשפט.

וע"ז מפרש רש"י "כי יהי ריב - סופם להיות נגשים אל המשפט, אמור מעתה אין שלום יוצא מתוך מריבה", כלומר שכונת הכתוב היא ללמדנו שכאשר הסכסוך הוא באופן של "מריבה", אין שלום יוצא ממנה אפילו על ידי המשפט:

בסכסוך שאינו בגדר "מריבה" - אפשר ליישב את חילוקי הדיעות ולהשלים בין הצדדים, אם בינם לבין עצמם ואם על ידי פסק דין, דכיון שמעולם לא היתה מריבה בין הצדדים, הרי פסק הדין יביא לשלום.

משא"כ כאשר יש "מריבה" בין הצדדים - לא זו בלבד שלא ישרו בינם לבין עצמם, אלא שגם כאשר יצא פסק דין חתוך בבית דין עדיין תימשך המריבה, כסיום הכתוב "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע", שגם לאחר הפס"ד אין כאן שלום, אלא יש כאן "צדיק" ו"רשע", מאחר ש"אין שלום יוצא מתוך מריבה".

והוא הוא מה שבא הכתוב לחדש כאן, שאפילו משפט הגורם לשלום ב"דבר", אינו גורם לשלום ב"ריב". וק"ל.

יגנה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

קידושי כסף בין ישראל לקוב"ה

הכסף פועל את הקידושין או הקידושין מקנים את הכסף? / מהו כסף הקידושין שבין כנסת ישראל להקב"ה? / האם אפשר לאהוב את ה' לפני שפורשים מהתאוות? / ואיך מתקדשים להקב"ה? – ביאור במהות הקידושין שבין יהודי להקב"ה, לאור שתי ההגדרות ההלכתיות בקידושי כסף

האישה נקנית בשלוש דרכים, בכסף, בשטר ובביאה (ריש קידושין); אך דרך הקידושין ש"נהגו כל ישראל" בה היא "בכסף או בשוה כסף" (רמב"ם הל' אישות פ"ג הכ"א). מקור הדין של קידושי כסף הוא הפסוק בפרשתנו (כד, א) "כי יקח איש אשה", ודרשו חכמים ש"קחה" היא בכסף (ספרי עה"פ. קידושין ד, ב. ירושלמי ריש קידושין).

באופן פעולת קידושי כסף, דנו בספרים (שו"ת צפנת פענח – להגאון הרגצ'ובי – דווינסק ח"א ס"ט) שיש ללומדו בשתי דרכים:

דרך אחת היא ש"העילה הוא הקנין ועל ידי זה מתקדשת", והיינו, שעל ידי שהאישה מקבלת את הכסף וקונה אותו, הנה קניין הכסף גורם את פעולת הקידושין.

ודרך השנית היא ש"העילה היא הקידושין ועל ידי זה היא קונה הדבר", והיינו, שעל ידי שהאיש נותן את הכסף הוא פועל את הקידושין והאישה מקודשת לו, והקידושין הם הגורמים להיות האישה קונה את הכסף [נראה במקור הדברים שקו"ט באריכות בזה, וכאן הובא רק מה שנתבאר שם בדרך הפנימיות והחסידות].

והנה, איתא בשם מורנו הבעש"ט (כתר שם טוב ס"י. לקוטי תורה בשלח א, ג) שדין קידושין בכסף, בשטר ובביאה ישנו ברוחניות בין כנסת ישראל להקב"ה. הקב"ה נקרא איש וכנסת ישראל נקראת אישה, וישנם שלושה דרכים ואופנים רוחניים שבהם "נקנית" ומתקשרת כנסת ישראל להקב"ה, הרמוזים בשלושת הקניינים של כסף, שטר וביאה.

ובעניין "קידושי כסף" שבין ישראל להקב"ה, ישנם שני האופנים שנתבארו למעלה, אם קניין הכסף פועל את הקידושין, או שהקידושין גוררים את קניין הכסף. ומכיוון ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים" (עירובין יג, ב), הרי ברוחניות יש מקום לשתי דרכים אלו: יש מצב שבו עבודת ה"קידושין" גורמת לעניין "קניין כסף"; ולפעמים מתחיל האדם בעבודת ה"כסף",

ומשם ממשיך ועולה לעניין ה"קידושין", וכפי אשר יתבאר (וראה בכש"ט שם ביאור עניין שטר וביאה בעבודת בני ישראל).

התקשרות אל הבורא ית"ש מחייבת התקדשות מהכלי העולם

כאשר מקדש איש אישה, הרי בזה היא נקנית לו, ונוסף על כך היא גם נבדלת משאר העולם, ונאסרת עליהם. ומעין זה הוא גם במה שכנסת ישראל נקנית להשי"ת, שיש בזה שני הפרטים האמורים:

א. ישראל נקנים להשי"ת, והם דבקים בו ומתקשרים אליו.

ב. הם "מתקדשים" ופורשים ומבדילים עצמם משאר ענייני עולם הזה ותאוותיו.

ואין היהודי יכול להידבק ולהתקשר בשני עניינים אלו יחדיו: מחד להיות קשור להשי"ת, ומאידך למלא תאוותיו ולהיות שקוע בענייני עולם הזה. וזאת, משום שאהבת ענייני העולם והשקיעה בהם, סותרת להתקשרות בהשי"ת. הלב אינו יכול לאהוב גם את הבורא וגם את הכלי העולם, וכפי שכתב חובת הלבבות (פתח השער לשער אהבת ה') "מן הנמנע ממנו שתתישב אהבת הבורא בלבנו עם התישב אהבת העולם בנו".

קידושי כסף – "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"

קניין הקידושין ברוחניות, שהוא התקשרות האדם להשי"ת, נעשה על ידי "כסף". כסף הוא מלשון כיסופין ואהבה, בבחינת "נכסוף נכספתי" (ראה בש"ט שם. אור התורה שבועות ע' קצט. רד). היהודי מתבונן בשכלו בגדולת ה' ובשאר דברים המעוררים את האהבה, עד שליכו מתלהט באהבה וכיסופין להשי"ת, ובזה הרי הוא נקנה לו ומתייחד עמו.

עבודת האהבה והכיסופין היא עבודה נעלית ביותר, ועלי' אמרו בזהר הק' (ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א) שאין בדומה לה – "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא". כי האהבה היא היא המקשרת ומדבקת את היהודי בהשי"ת.

ובזה יש ליתן טעם למה ש"נהגו כל ישראל לקדש בכסף או בשוה כסף". כי עניין הקידושין למטה, משתלשל מקידושין ברוחניות, שהם קידושי ישראל לקוב"ה. ומכיוון שקידושי ישראל והשי"ת הם בעיקר קידושי כסף ואהבה, לכן נהגו גם בקידושין כפשוטם לקדש בכסף דווקא, בדוגמת עניין הקידושין ברוחניות.

אהבת ה' מביאה את הפרישות או הפרישות סייג לאהבה?

ומעתה יש לבאר את משמעות שני האופנים של קידושי כסף – אם הקידושין מקנים לאישה את הכסף, או שהכסף פועל את הקידושין, כפי שהם ברוחניות בעבודת התקשרות האדם להשי"ת.

לקראת שבת

כאשר מתקדש יהודי אל הקב"ה, ונקנה לו ב"כסף" ואהבה, הרי ייתכנו בזה שני סדרי עבודה:

אדם ששקוע בחשכת ענייני עולם הזה ותאוותיו, אין אהבת ה' יכולה להתעורר בליבו, ולכן עליו תחילה לנקות נפשו ולפרוש מן הרע שבו ומתענוגי העולם, ואחר כך יוכל להתבונן בשכלו בגדולת ה' ולעורר בליבו את האהבה להשי"ת.

סדר זה, שתחילה האדם פורש ומקדש ומבדיל את עצמו מן הרע, הוא הסדר הרגיל על פי טעם ודעת. כן הוא טבע האדם, שאינו יכול לעורר את האהבה להשי"ת, אם לא ניקה תחילה את הזוהמה שבליבו.

אך יש והאדם עובד עבודתו באופן נעלה, למעלה מטעם ודעת, אשר מבלי הבט על מעמדו ומצבו, הנה הוא מתמסר להשי"ת התמסרות מוחלטת. התקשרותו להשי"ת אינה נובעת מחמת התבוננות ואהבה מורגשת בלב, אלא ממה שמקבל עולו של השי"ת. התבטלותו להשי"ת אינה מתוך טעם והבנה, אלא רק משום שכן ראוי להיות עובד השי"ת ומסור לכל אשר יצוונו.

וכאשר האדם מתמסר להשי"ת בדביקות כזו, למעלה מטעם ודעת, הרי כוח רב יש לה לדביקות זו, והתמסרות זו מביאתו ממילא לפרוש מענייני עולם הזה. שהרי הוא נתון כל כולו להשי"ת, ומופרך אצלו להתעסק בתאוות עולם הזה השפלות והנחותות.

ונמצא, ששתי דרכים יש לו לאדם "להתקדש" אל הבורא ית"ש: א. דרך הרגיל הוא להתחיל ב"קידושין", שקידושין הם מלשון הפרשה והבדלה (ראה תו"כ ר"פ קדושים. ועוד). היינו, להתחיל בעבודת הפרישות מענייני העולם, ורק אחר כך יכול להיות ה"כסף" והאהבה להשי"ת; ב. העבודה שלמעלה מטעם ודעת היא, שמתחיל מיד ב"כסף" והתמסרות להקב"ה, ומזה בא אחר כך ל"קידושין" ופרישות מתאוות העולם.

ודרכים אלו הן מתאימות לשני האופנים בקידושין שנתבארו למעלה, אם הכסף גורם הקידושין, או שהקידושין גורמים קניין הכסף.

וכאשר "מתקדשים" ומתדבקים ישראל בהשי"ת, בדרגות הנעלות ביותר, שזהו עניין הנישואין, הרי זה פועל את עניין הנישואין בין כנסת ישראל להקב"ה, ש"העולם הזה אירוסין היו . . אבל לימות המשיח יהיו נישואין" (שמות רבה סוף פט"ו), במהרה בימינו.

מלחמת היצר – מלחמת הרשות?

כי תצא למלחמה על אויבך

במלחמת הרשות הכתוב מדבר

(כא, י.רש"י)

בדרושי חסידות (לקוטי תורה ואור התורה ריש פרשתנו) מבואר בארוכה ש"כי תצא למלחמה גוי" קאי על מלחמת היצר הטוב עם היצר הרע. ולכאורה צריך ביאור איך לתווך פירוש זה עם דברי רש"י "במלחמת הרשות הכתוב מדבר", והרי מלחמת היצר חובה היא?

ויש לומר הביאור הזה:

מבואר בכ"מ (תורה אור ה, ד ואילך. לקוטי תורה במדבר ג, ד. ד"ה ת"ר נר חנוכה תרנ"ט. ועוד) שיש ב' אופנים בבירור והכנעת היצר הרע: א. בדרך מלחמה. ב. בדרך מנוחה.

עבודת התפילה היא הכנעת היצר הרע בדרך מלחמה, כמאמר הזהר "שעת צלותא שעת קרבא" (הובא בשם הזהר בלקוטי תורה לד, ג ואילך. וראה זהר ח"ג רמג, א ברע"מ), היינו שבזמן התפילה האדם צריך להלחם עם יצרו הרע ולהתבונן בפרטי נסיונותיו כדי להתגבר עליהם ולשברם. לעומת זאת, בלימוד התורה הכנעת היצר היא בדרך מנוחה, כמו שנאמר "דרכי דרכי נועם וכל נתיבותי שלום" (משלי ג, ז), כי בעת לימוד התורה ממשיך האדם ומגלה אלקות על נפשו, ועי"ז מתבטל היצר הרע וכנע בדרך ממילא, בלי צורך במלחמה.

וזהו שמלחמת היצר הרע נקראת "מלחמת הרשות", כי הכנעת היצר על ידי מלחמה היא רק בגדר "רשות", שהרי ישנה דרך להכניע את היצר הרע בלי מלחמה - על ידי לימוד התורה.

בין "עטיו של נחש" ל"על עין"

וכי יהי באיש חטא משפט מות

והומת ותלית אותו על עין

(כא, כב)

ידוע מה שדרש האריז"ל בהספדו על הרמ"ק:

"כי יהי באיש חטא משפט מות, פירוש שיחשר

טעם משפט מות, כי לא פעל רע, ולמה ימות, ותלית אותו על העין, מחמת עין הדעת שגזר מיתה, בשביל כך מת" (יערות דבש ח"ב (ירשות בק"ק אה"ו דרשה ב בסופה)).

ולפום ריהטא משמע שהוא כעין מאמר חז"ל "ד' מתו בעטיו של נחש" (שבת נה, ב. ב"ב ז, א), שצדיקים אלו מיתתם היתה רק מחמת "עצתו של נחש", ש"נגזרה גזירת מיתה על כל תולדותיו של אדם הראשון" (רש"י ב"ב שם).

אמנם יש לומר שמבוארת כאן מעלה גדולה יותר:

בספר תורה אור (ס"פ משפטים) מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בענין "ד' מתו בעטיו של נחש", שאף שהיו צדיקים גמורים, מ"מ נשאר בהם "איזה שמץ מזוהמת הנחש שלא יכלו להסירו מכל וכל", והוא "גסות רוח שנעשה בטבע האדם כו', שרואה את עצמו ומכיר חסרונו או יודע שזה טוב לו", היינו שמרגיש את מציאותו העצמית ואינו בטל בתכלית לבורא ית'. אלא, שזוהמא זו לא נדבקה בהם מחמת מעשיהם שלהם ח"ו, אלא לפי שהנחש הביא זוהמא לעולם (ראה שבת קמו, רע"א, ועוד), ומחמתו נדבקה גם בהם זוהמא זו, וגרמה להם מיתה.

והנה, פעולת זוהמת הנחש באיש ישראל אינה אלא בחיצוניותו בלבד, כי פנימיות הנשמה אין שום דבר בעולם שיכול לפגוע בה, והיא נשאת לעולם בשלימותה, למעלה מכל ענין החטא (ראה זח"ג טז, א. שם יג, ב). ומי שמאירה בו פנימיות הנשמה בגלוי, עד שחודרת ופועלת גם על חיצוניותו - אין שום זוהמא יכולה לבוא לשם, ולא קאי כלל ב"עטיו של נחש".

וזהו מה שאמר האריז"ל על הרמ"ק, שאצלו לא הי' שייך גם "עטיו של נחש", כי מאחר שגילה פנימיות התורה, שקשורה עם פנימיות הנשמה (ראה זח"ג עג, א, ועוד), לא נדבק בו שום דבר מזוהמת הנחש, וא"כ "למה ימות"? ועי"ז מתרץ שהוא אך ורק "מחמת עין הדעת שגזר מיתה", היינו שאין זה אלא מפני גזירת הקב"ה בלבד.

ה'יהודשי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בדין בל תחסום - והדרן על שו"ע אדמו"ר הזקן

יקשה היאך פטור כאן מדין אינו מתכוין הא הוא פסיק רישא / יהדש דדין פסיק רישא הוא רק כשהפעולה המחוייבת ע"י מעשיו היא הפעולה האסורה, משא"כ בנדר"ד דהריישה עצמה היתר נגזר היא / מכאן מה שסיים רבינו שולחנו בהך דינא להשמיענו גדר כללי אמאי באיסורי אמרינן דאינו מתכוין פטור ובמצוות איכא סברא דאין מצוות צריכות כוונה

למלך הקשה דאם אין דשות ועושות מלאכה מאי קמ"ל. וי"ל דאע"ג שהליכתן היא על מנת לדוש והן בדרכן לדישה מכל מקום לא נקרא "בדישו", אבל רבינו פסק כפירוש המשנה למלך בדברי הרמב"ם "דאע"פ שדרך הלוכה היתה דשה בתבואה זו אינו עובר משום לא תחסום אחר שלא היתה כוונת בעל הבית לדוש שם". ועפ"ז מובן ג"כ מה שהוסיף רבינו בסוף הסעיף "וכן כל כיוצא בזה", כדי להדגיש שאין טעם הפטור שייך לדיני בל תחסום אלא משום דבר שאינו מתכוין, ולכן הוא הדין בכל מקרה שאינו מתכוין גם כן פטור.

א"א שאכתי צע"ק לשון רבינו "אינו עובר על לא תחסום אם חסמן", דלכאורה תיבות "אם חסמן" הוי שפת יתור ומאי קמ"ל דפשיטא דאירי אם חסמן (וברמב"ם ליתא).

ויש לומר דטובא אשמעינן רבינו, ובהקדם דלכאורה צ"ב איך פטרינן פרות המהלכות על תבואה משום דבר שאינו

כתב רבינו הזקן בסיום השולחן ערוך שלו - חלק חו"מ סוף הל' שאלה ושכירות וחסימה: פרות המהלכות על התבואה לפי שירט להן הדרך אינו עובר על לא תחסום אם חסמן, אע"פ שהתבואה נידושה מאלי' דרך הילוכן עלי' הואיל ואינו מתכוין להעבירן שם בשביל כך, וכן כל כיוצא בזה. עכ"ל. ומקורו בר"מ הל' שכירות (פי"ג ה"ד) "ופרות המהלכות על התבואה לפי שירט להן הדרך אינו עובר עליהן משום בל תחסום", אלא שרבינו מוסיף "אע"פ שהתבואה נידושה מאלי' כו' הואיל ואינו מתכוין להעבירן שם בשביל כך", וטעם הוספה זו יש לומר בפשטות, דנוסף לזה שזוהי דרך רבינו הזקן בשולחנו להוסיף גם טעמי ההלכות, הנה בנדר"ד חידוש הלכה איכא כאן, דבשטמ"ק ב"מ (פ"ט, ב) מביא בשם הריטב"א דרק כשהפרות אינן דשות על התבואה (כלל) אין בו משום בל תחסום הואיל ואינן עושות מלאכה ונבמגיד משנה הביא מרמב"ן דרשת הירושלמי "בדישו ולא בדרכו". ובמשנה

ויש לומר שלכן נזהר רבינו ודק בלישני' "פרות המהלכות על התבואה כו' אינו עובר על לא תחסום אב חפמן", שמדיוק והמשך הלשון מובן דאיירי כשבעל הבית חסם הפרות לאחרי שכבר היו מהלכות (מעצמן) על גבי התבואה. ולכן פטור משום דבר שאינו מתכוין, לפי שבכהאי גוונא אין כאן איסור דלא תדוש בחסימה, שהרי בשעה שהעביר הפרות על התבואה לא היו חסומות, ואי אפשר לחייבו משום לא תדוש בחסימה, ועל מעשה החסימה (כשהפרות כבר הולכות מעצמן) ג"כ אי אפשר לחייבו, כיון שאינו מתכוין לדישה ועל מעשה החסימה לא שייך פסיק רישא כנ"ל.

ולפ"ז יוצא חידוש דין, דאם חסם הפרות קודם לכן שוב אסור לו להעביר הפרות על גבי התבואה אף אם אינו מתכוין לדישה, כיון דאז הוי פסיק רישא.

והנה סיום וחותרם הסעיף הוא בתיבות "וכן כל כיוצא בזה", וכוונת רבינו להוסיף בזה דכיון דטעם הפטור הוא משום אינו מתכוין א"כ הוא הדין בכל כיוצא בזה, שהרי הפטור דאינו מתכוין הוא כלל בכל התורה כולה (דלא כשיטת השאילתות (שאלתא קה) שהוא רק במלאכת שבת ומשום דמלאכת מחשבת אסרה תורה). ובוודאי יש טעם לדבר שרבינו חתם את שולחנו הטהור בהלכה זו דדבר שאינו מתכוין פטור.

הנה בהך דינא דמעשה עבירה בלי כוונה אין חייבים עליו, צ"ב לכאורה, דמאי שנא מעשה עבירה מקיום מצוה, דגבי מצוה מצינו פלוגתא בפוסקים אי נקטינן כמ"ד מצוות צריכות כוונה או לא (יעויין שדי חמד כללים מערכת המ"ם אות סא ואילך), ומלבד זאת דכמה

מתכוין, הא אי אפשר שתהא הליכה זו בלי דישת התבואה והוי פסיק רישא. ובמנחת חינוך (מצוה תקצו) אכן העיר "ובעיקר הדין אם אינו מתכוין לדוש תלוי בדין דבר שאינו מתכוין ופסיק רישא ודינו ככל איסורי תורה וזה פשוט". אך א"כ היכי דמי האי פטורא דאינו מתכוין בנדון דידן דפרות המהלכות על תבואה הא הוי פסיק רישא כנ"ל.

והנראה בזה, דאימתי לא פטרינן פסיק רישא משום אינו מתכוין, רק כאשר פעולתו מכריחה גוף מעשה האיסור, כגון הגורר חפצים גדולים על גבי קרקע בשבת שבוודאי ייעשה חריץ בקרקע וחייב משום פסיק רישא אף שאינו מתכוין לכך, לפי שעשיית החריץ היא מעשה איסור, וכיון שגרירת החפצים מכריחה עשיית החריץ הרי זה כאילו הוא מתכוון לפעולה האסורה וחייב. משא"כ בנדון דידן, הרי מעשה הדישה כשלעצמה הוא דבר המותר, וכל האיסור אינו אלא לחסום פי הפרה בשעת הדישה, וא"כ אין כאן פסיק רישא, כי העברת הבהמה על גבי תבואה מכריחה רק מעשה הדישה (שהוא דבר היתר) ולא חסימת הפרה. וק"ל.

אך באמת אכתי אינו מיושב, כי האיסור דלא תחסום כולל גם ש"לא תדוש בחסימה" (ב"מ ז, ב). ומשום הכי גם אם חסמה קודם הדישה, ואפילו אם חסמה אדם אחר קודם הדישה, אסור לאדם לדוש בבהמה זו, כי אסור לעשות מלאכה בבהמה חסומה. וכיון דגוף הדישה (בבהמה חסומה) הוי מעשה איסור, א"כ הדרא קושיא לדוכתא, דלאחרי שחסם הפרות שוב אסור לו להעביר על גבי תבואה גם אם אינו מתכוין לדוש התבואה, כיון שהדישה הוי פסיק רישא, ועובר אלאו דלא תדוש בחסימה.

הביאו באחרונים דברי הרא"ם בפ' ויקרא דהא דבעינן שיאמר רוצה אני הוא דוקא גבי גט וקרבות שנאמר בהם "לרצונו", משא"כ בשאר מצוות עשה דכופין על מ"ע (כתובות פו, א-ב) מספיק הא שבאמת מצד "רצונו להיות מישראל רוצה הוא לקיים כל המצוות" דכברי הרמב"ם כנ"ל. והכריחו מזה שמן התורה מצוות אין צריכות כוונה].

ויע"פ? מובן טעם ההבדל בין קיום מצוה למעשה עבירה, דגבי מצוה יש סברא דאין צריכה כוונה, לפי שגם כאשר אין לו כוונה גלוי' לקיים המצוה כיון שבאמת רוצה לקיים את כל המצוות נמצא שיש לו כוונה נעלמת לצאת י"ח. ואילו במעשה עבירה הרי לעולם יש לו כוונה נעלמת להתרחק מכל עבירה, ולכן כשאין לו כוונה (גלוי') לעשות עבירה זו לא נחשב למעשה עבירה כיון שיש לו כוונה (נעלמת) הפכית נגד מעשה זו (וכהא דמצינו דגם לדיעה שמצוות אין צריכות כוונה מ"מ אם יש לו כוונה מפורשת שלא לצאת אינו יוצא ידי חובתו).

ונמצא שבסיום השו"ע רמז רבינו ענין כללי בגדר קיום התורה ומצוותי', שאצל כל איש ישראל יש כוונה תמידית לעבוד את השם, לקיים כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ולכן מעשה עבירה בלי כוונה לא נחשב לעבירה ופטורים עליו.

פוסקים ס"ל להלכה דאין צריכות כוונה (או שרק מדרבנן צריכות כוונה), הנה גם למ"ד דמצוות צריכות כוונה קיי"ל דמצוות שהגוף נהנה מהן אין צריכות כוונה (ראה שו"ע רבינו הל' פסח סתע"ה גבי אכילת מצה), ואילו גבי דבר עבירה מילתא דפשיטא הוא דדבר שאינו מתכוין אין חייבים עליו.

וי"ש לומר בזה ע"פ דברי הרמב"ם בהל' גירושין (ספ"ב) גבי גט מעושה דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, וז"ל: "אין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונרחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו כו' אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו". עכ"ל. והיוצא מדבריו שכל איש ישראל (גם מי שאינו מציית לדינא ויש צורך לכופו לקיים פסק בית דין) רוצה באמת לקיים כל המצוות ולהתרחק מן העבירות עד שגירושין כפויים אלו נחשב שנעשה לרצונו נהערת העורך: וכבר

תזרזת חיים

מכתבי עצה והדרכה בעבודת השי"ת בחיי היום יום

"רוממות הא-ל" קודמת ל"שפלות האדם!"

בהסברה שהנשמה היא חלק אלקה ממעל ממש כי הוא וחכמתו אחד ובמילא שלוחו של האדם העליון כמותו (עיין לקו"ת ריש פ' ויקרא בזה) וניתנו לאדם כחות נעלים ביותר לא רק להתגבר על המכשולים אלא גם להאיר בתוספת אור את נפשו וגופו וחלקו שבעולם ולעשות כלים לאלקות מתוך שמחה, ובמילא חבל על זמנו הכחות שאינו משתמש בהם, שהסיבה לזה הוא שפלות גופו כו' וכו' ושמחה פורץ גדר אפילו הגדרים דגופו ונפשו הבהמית.

סדר הדברים בתורה

— תורה היא —

ומה נפלא הדיוק שנפסק להלכה ברמ"א שו"ע או"ח סי' צ"ח סוף סעיף א' וז"ל, ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה (ורק אחר כך הוא) ובשפלות האדם, והרי ידוע דגם סדר הדברים שבתורה, תורה היא, ואם עליו מוטל להמשיך סדר הנ"ל בתלמידיו על אחת כמה וכמה שאצלו צריכים להיות ענינים אלו טופח על מנת להטפוח ואין לך דבר העומד בפני הרצון אפילו כשנצרכים לשנות הרגילות שכבר נעשה טבע.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל.

(אנרות קודש ח"ח עמי רכט-ל)

הגשמיות והרוחניות יחד ילכו

נמסר לי בקשתו לברכת רפואה לאחד מתלמידיו .. שי' כן ידיעתו השני' אשר הי' הנתוח והכל בסדר ויהי רצון מהשי"ת אשר כשם שמבשר מתוצאות הטובות בגשמיות כן יבשר מתוצאות הטובות ברוחניות היינו שתלמידיו בריאים כדבעי ברוחניות.

וכיון שאצל איש הישראלי הגשמיות והרוחניות ביחד ילכו הנה אפשר לומר על דרך הצחות נשען על מה שכתב רבינו הזקן באגרת התשובה פ"ג אשר בדורותנו אלה אינם בריאים כמו שהי' בדורות הראשונים ובמילא ריבוי הצומות מזיק שאפשר שיבוא על ידי זה לחולי או מיחוש ח"ו, הנה על דרך זה הוא גם בנוגע לרפואת הנפש שאם בדורות הראשונים אפשר הי' להסתפק בהסדר דסיגופים ברוחניות היינו עניני מוסר המשפילים את האדם ומצערים אותו כו' וכו' הנה בדורותינו אלה יוכל לבוא על ידי זה לידי חולי או מיחוש ברוחניות, היינו שיפול ברוחו ביותר או שיעשה למיואש ח"ו או שהגוף ונפש הבהמית ויצה"ר ימרדו נגד ההשפלה,

עזב תעזב עמו!

ולכן מוכרח לאחוז בהדרך שהורה הבעל שם טוב דעזב תעזוב עמו, אשר מתחילים

דרכי התשובה

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מזהר"י צמלינובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע

"להיות חסיד זה לאכול חביתית?" ...

ר' נתן היה מתוועד לעתים קרובות, ובכל התוועדות היה מחמם את ה"דוד". הוא תובע מסירות נפש. "חסיד בלי מסירות נפש – אומר ר' נתן – גם לשדים אין הוא מתאים"

המלמד ר' נתן מפולוצק

בחורף תרנ"ז חיינו, אבי [כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע] ואנחנו, כמה חדשים במוסקבה. לעתים קרובות היו חסידי חב"ד במוסקבה מתאספים באחד מחדרי דירתנו ומתוועדים.

ארבעה-חמשה חסידים: ר' יצחק רובינשטיין, ר' זלמן הסופר, ר' בנימין ברלין, ר' ליב הורוויץ, ר' ברוך שלום כהן, היו ראשי המדברים, נכון יותר ראשי המספרים בהתוועדויות חסידיות אלו. כיוון שהתוועדויות היו בינינו, כלומר בלי נוכחות אבי, היו ההתוועדויות לעתים קרובות רועשות. לפעמים בתנועה של שמחה ולפעמים בתנועה של מרירות.

באחת מהתוועדויות אלו, נכח אחד מתושבי מוסקבה הותיקים, קנטוניסט שעבר העינים הקשים האמיתיים עבור אמונה – ר' יצחק לעבעדעוו.

ר' יצחק לעבעדעוו, יליד פולוצק – מחזו ויטבסק – בהיותו בן תשע לקחוהו לצבא הקנטוניסטים בסמולנסק. במשך שנה שלמה הובילו אותו ועוד עשרות ילדי ישראל, מסמולנסק אל וולאדימיר. עשר שנה הסבו לו ולעוד עשרים וכמה ילדי ישראל עינים גדולים ביותר, שישתמדו, למעלה ממחציתם מתו, הוא נשאר בין החיים.

כשבא למוסקבה פגש ביהודים מפולוצק ומויטבסק. החל ללמוד עברי ובמשך שנה שלמה כבר הבין בעצמו פסוק חומש.

כעבור מספר שנים התיישב במוסקבה הגביר מפולוצק, ר' זלמן מאניעוויטש. בהיותו אברך חסידי מאד הביא אתו את המלמד שלו, ר' נתן מפולוצק.

ר' נתן המלמד, חסיד של ה"צמח צדק", יהודי לבבי, עובד ובעל לשון חדה, מצא מיד חן בעיני העדה במוסקבה בחזרת החסידות שלו ובנגינה החסידית שלו.

"יעזור לך השי"ת שתהיה חסיד"

אהבה גדולה הראה ר' נתן המלמד לנו הקנטוניסטים - מספר ר' יצחק לעבעדאו - ולפשטנותו, יהודי המסירות נפש האמיתיים, חיילי ניקולאיי, והיה מספר לנו סיפורים מהגמרא ומהמדרש, שהיינו נהנים מכך הרבה.

ר' נתן הכיר את אבי, שלמה הקדר, שהיה בקי בכל ש"ס משניות בעל פה, הוא הכיר גם את סבי, אבי אמי, ר' חיים אליהו האופה, חסיד רבנו הזקן.

פעם אחת אומר לי ר' נתן: שמע איטשע, רחמנות גדולה על נשמות אביך וסבך, הם היו למדנים וחסידים גדולים ואתה - עם הארץ. הדברים פגעו בלבי והתיפחתי קשות.

בבואי לכיתי לקחתי תהלים וכל הלילה אמרתי תהלים בלב שבור ומתוך כביה גדולה. לפנות בוקר נרדמתי, ראיתי את אבי בחלום והוא אמר לי: סע אל הרבי ויהיה לך טוב, איטשע סע אל הרבי.

כשסיפרתי על כך לר' נתן, אמר לי שלא לספר לאף אחד מכך ולקיים בהקדם הכי אפשרי מה שאבי ציווה עלי לנסוע אל הרבי לליובאוויטש.

כעבור מספר שבועות נסעתי אל הרבי לליובאוויטש, וסיפרתי לו על האמור, איך שהייתי קנטוניסט ועינו אותי. כששמע הרבי את סיפורי נאנח ודמעות זלגו מעיניו.

את סבך חיים אלי' האופה - אמר הרבי - ואת אביך שלמה הקדר, הכרתי. שניהם היו חסידים גדולים. יעזור לך השי"ת שתהיה חסיד. למד חומש עם רש"י בכל יום את הפרשה, למד "קב הישר" ואמור תהלים עם מעמדות. וברך אותי באריכות ימים.

כשסיפרתי לר' נתן מה שהרבי אמר לי, ציווה עלי שאף אחד לא ידע מכך. ומאז החל ללמוד אתי חסידות.

חמש עשרה שנה למדתי ושמעתי חסידות מר' נתן, ובמשך זמן זה יכולתי כבר בעצמי ב"ה ללמוד "לקוטי תורה".

ר' נתן היה מתוועד לעתים קרובות, ובכל התוועדות היה מחמם את ה"דוד".

ר' נתן תובע מסירות נפש. חסיד בלי מסירות נפש - אומר ר' נתן - גם לשדים אין הוא מתאים ("דאזשע ק'טשארטו נייע גאדיטסיא").

פעם אחת בשעת התוועדות אמר ר' נתן לזלמן מאניעוויטש: צריך שתהיה מסירות נפש. זלמן היה בעל צדקה גדול ור' נתן תבע מזלמן להקדיש יותר זמן ללימוד ולתפלה באריכות. בצדקה שלך - אומר לו ר' נתן - אינך נפטר מהחוב של לימוד ומהחוב של תפלה. מה שאין לך זמן - אין בכך תירוץ. לשינה יש לך זמן. ואמר לו ברוסית: "מה אתה חושב, להיות חסיד זה לאכול חביתית?" ("טשטא טי דומאיעש ביט חאסידאם עטא באן סקוואט"?).

שיחות קודש

דברות קודש בעניני הנראה, הדרכה
והיוזק בעבודת השי"ת

התוכן שספדור זה הובא כאן בסגנון שנאמרו הדרים ע"י רבינו,
מלכו שינוי עריכה פלים לחקל על הלמוד

”דיברה תורה כנגד יצר הרע” – הלימוד להעבודה בחודש אלול

הרהור רע, ”דוחהו בשתי ידיים ומסיח דעתו מיד ..
ואינו מקבלו ברצון .. וכל שכן להעלותו על הדעת
לעשותו ח”ו כו” (תניא ספ”ג), ואילו כאן, הנה לא זו
בלבד שמהרהר בדבר, אלא יתירה מזה, ”שאם אין
הקב”ה מתירה, ישאנה באיסור”.

ואף על פי כן, ”דברה תורה .. כנגד יצר הרע”,
היינו, שגם במדרגה תחתונה כזו פועלת התורה,
ועד שישנם כמה מצוות הקשורות בענין זה.

אל יאמר אדם נואש – התורה פועלת פעולתה

... וההוראה מזה:

אל יאמר אדם נואש, בראותו שכבר עבר שבת
מברכים חודש אלול, ראש חודש אלול, וכמה
ימים בחודש אלול, וישנו כבר הענין דתקיעת
שופר, אשר, על פי הכרזת הרמב”ם (ה”ל תשובה פ”ג
ה”ד) הרי זה קשור עם התעוררות תשובה: ”עורו
ישנים משנתכם וכו””, ואף על פי כן יש לו קשיים
בהתמודדות עם היצר הרע - כי, ”לא דברה תורה
אלא כנגד יצר הרע”, ולכן, אם רק יתנהג וילך על
פי תורה, אזי תפעל התורה את פעולתה כנגד
היצר הרע

ואז יהיו אצלו כל עניני חודש אלול כדבעי -
החל מהתעוררות שעל ידי תקיעת שופר, ”עורו
ישנים משנתכם וכו””,

והתעוררות זו תפעל שיהי' הענין ד”אני לדודי
ודודי לי” (שה”ש ו, ג), המרומו בראשי תיבות
ד”אלול”.

ממסירת-נפש ועד לייצר הרע

התחלת הפרשה היא: ”כי תצא למלחמה על
אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך גו” - שזוהי דרגא
נעלית ביותר,

החל מעצם היציאה למלחמה - שזהו ענין של
מסירת-נפש, וכמו שכתב הרמב”ם (ה”ל מלכים ספ”ז)
ש”ישים נפשו בכפו .. ולא יחשוב לא באשתו ולא
בבניו כו”” .. שזהו ענין של מסירת-נפש בפועל,
שהרי היציאה למלחמה היא על מנת להרוג או
להיפך ח”ו.

...ועוד זאת, שמצד דרגתו הנעלית, נעשית
המלחמה גופא באופן שכאשר רק ”תצא
למלחמה”, הנה תיכף ומיד ”ונתנו ה' אלקיך
בידך”,

ולא רק באופן של נתינת מתנה מלמעלה,
אלא יש בזה גם המעלה של עבודה ויגיעה בכח
עצמו - שזהו הדיוק ”ונתנו גו' בידך”, שהתורה
מחשיבה זאת כמו ענין שנעשה על ידי ידיו, שזה
מורה על ענין היגיעה, כלשון הכתוב (תהלים קכח,
ב) ”יגיע כפיך”, והיינו, שכיון שהי' אצלו ענין של
מעשה זוטא - ”כי תצא למלחמה”, הרי זה נחשב
לענין שנעשה על ידי עבודתו ויגיעתו.

ולאידך גיסא, ישנו גם הקצה התחתון - כמו
שכתוב בהמשך הכתוב (פירשתנו שם, יא) ”ולקחת
לך לאשה”, ומפרש רש”י: ”לא דברה תורה אלא
כנגד יצר הרע, שאם אין הקב”ה מתירה, ישאנה
באיסור”, שזוהי מדרגה תחתונה ביותר, לא רק
למטה ממדרגת הבינוני, שכאשר עולה במוחו

